

פתרון הבחינה בתנ"ך יחידה חמישית - מועד קיץ תש"ע 2010

שאלונים: 205 , 001102

**מוגש על-ידי: דנית בר-אור סבאג, חוה צדוק וגליה סמו
מורות לתנ"ך ברשת בתי הספר של יואל גבע**

פרק ראשון

על הנבחן לענות על שתיים מהשאלות 1-3

שאלה מספר 1 – סיפורי אבות

סעיף א'

(1) בפסוק 5 בפרק י"ב לוט נזכר מיד לאחר אברהם ושרי, ורכושו של אברהם נזכר בסוף הפסוק. "ויקח אברהם את שרי... ואת לוט... ואת כל רכושם". לעומת זאת, בפסוק 1 בפרק י"ג לוט נזכר בסוף לאחר אזכור רכושם של אברהם ושרה: "ויעל אברהם... ואשתו וכל אשר לו ולוט".

(2) לפי נחמה ליבוביץ, שינוי זה מלמד על מערכת היחסים בין אברהם ללוט. בעוד שבהליכה מחרן אזכור לוט בסמוך לאברהם מעיד על הקרבה ביניהם והכבוד שרחשו זה לזה בתורה ממצרים אזכור לוט בסוף הפסוק, לאחר תאור הרכוש, מעיד על הריחוק שנוצר ביניהם והזלזול שהפיגנו זה כלפי זה.

סעיף ב'

(1) לוט בחר באזור ככר הירדן בשל שפע המים שיש באזור ופוריותו: "כי כלה משקה". א: "כגן ה'" א: "כארץ מצרים באכה צערי".

(2) בחירת לוט הייתה מוטעית שכן אמנם האזור הוא פורה אך תושבי האזור הם אנשים רעים החוטאים לה': "ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד" (פסוק 13). התיישבות אברהם מוצגת באור חיובי משום שה' מתגלה אל אברהם במקום בו בחר והבטיח לו כי כל אשר הוא רואה מסביב יהיה שלו: "מן המקום אשר אתה שם..." (פסוק 14).

שאלה מספר 2- סיפורי אבות

סעיף א'

קווי הדמיון בין סיפור גירוש ישמעאל לעקידת יצחק:

קריטריונים להשוואה	סיפור גירוש ישמעאל- בר' כ"א	עקידת יצחק- בר' כ"ב
צו ה' הדגיש את גודל ההקרבה שנדרשה מאברהם:	"ויאמר אלוהים אל אברהם: אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך..." (פס' 12)	"ויאמר: קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק..." (פס' 2)

<p>"וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמרו ויקח את שני נעריו אתו ואת יצחק בנו ויבקע עצי אלה ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלהים.. ויקח אברהם את עצי העלה וישם על יצחק בנו.." (פס' 3, 6)</p>	<p>"וישכם אברהם בבקר ויקח לחם וחמת מים ויתן אל הגר שם על שכמה ואת הילד וישלחה ותלך ותתע במדבר באר שבע" (פס' 14)</p>	<p>היענות אברהם שלמה וזריזה (יש דמיון לשוני):</p>
<p>החלטיות אברהם לבצע את צו ה': וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו" (פס' 10)</p>	<p>ייאווה של הגר: "והתשלך את הילד תחת אחד השיחים. ותלך ותשב לה מנגד, הרחק כמטחוי קשת כי אמרה: אל אראה במות הילד ותשב מנגד ותשא את קולה ותבך" (פס' 15-16)</p>	<p>שכנוע הקורא שבן אברהם עתיד למות:</p>
<p>"ויקרא אליו מלאך יהוה מן השמים ויאמר: אברהם אברהם ויאמר: אל תשלח ידך אל הנער.." (פס' 11-12)</p>	<p>"..ויקרא מלאך אלהים אל הגר מן השמים ויאמר לה: מה לך הגר? אל תראי.." (פס' 17)</p>	<p>הצלת הילד ע"י ה' כהרף עין (יש דמיון לשוני):</p>
<p>"וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו" (פס' 13)</p>	<p>"ויפקח אלהים את עיניה ותרא באר מים ותלך ותמלא את החמת מים ותשק את הנער" (פס' 19)</p>	<p>ישועת ה' הרחיבה את שדה הראייה של הורה הילד, והוא ראה לפתע את מה שלא יכל לראות קודם, ופעל בהתאם:</p>
<p>"כי ברך אברכך, והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים, וירש זרעך את שער איביו. והתברכו בזרעך כל גויי הארץ.." (פס' 17-18)</p>	<p>"..כי לגוי גדול אשימנו" (פס' 18)</p>	<p>גודל הסכנה שריחפה על חיי הבן כגודל הברכה המובטחת לו: (ההכחדה הומרה בהבטחה על התרבות זרעו וגדולתו הלאומית)</p>

סעיף ב'

שני הדברים שאפשר ללמוד מן הדמיון בין הסיפורים:

1. הסופר המקראי ביקש להדגיש בפני קוראיו שהשילוח (=הגירוש) של ישמעאל נחשב, מבחינה סובייקטיבית ואובייקטיבית, לעקידה. כלומר, עקידת ישמעאל קדמה לעקידת יצחק.
2. רק לה' מותר לצוות על הפקעת המוסר, כיוון שהיא זמנית ואינה פוגעת בערכי המוסר.

שאלה מספר 3 – מעמד האישה

סעיף א'

- (1) העונש על ניאוף בספר דברים הוא מוות לנואף ולנואפת. העונש על ניאוף לפי חוק חמורבי 129 הוא מוות לנואף ונואפת בטביעה.
- ההסתייגות: אם הבעל מחליט להשאיר את אשתו בחיים, המלך ישאיר בחיים את הנואף.
- (2) כיוון שלבעלה של הנואפת יש אפשרות לקבוע את דינה, כלומר מוות או שתשאר בחיים למרות שנאפה, אנו למדים שחוק זה שייך לתחום האזרחי, כלומר- לתחום היחסים שבין אדם לאדם.

סעיף ב'

במשלי ו' נאמר שבעלה של הנואפת "לא ישא פני כל כופר ולא יאבה כי תרבה שוחד", כלומר החכם מזהיר את הנואף שהבעל לא ייעתר להצעת הכופר שלו. מכאן לומד ליונשטאם שלנואף הייתה אפשרות להציע כופר ולבעל הייתה אפשרות לקבל את הכופר ולהחליט למחול לנואפים. מכאן, שאם לבעל הייתה זכות להכריע לגבי גורל הניאוף, קל וחומר שהייתה לו הזכות להכריע לגבי גורל האישה הנואפת.

פרק שני

על הנבחן לענות על שלוש מהשאלות 4-8

שאלה מספר 4 – סיפורי אבות

סעיף א'

(1) קנאת לאה לרחל

"ותאמר לה המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני" (פס' 15)- לאה טוענת כלפי רחל כי לא מספיק שרחל לקחה ממנה את בעלה, היא גם רוצה לקחת את צמח הדודאים מבנה.

קנאת רחל ללאה

"ותראה רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחותה" (פס' 1)- רחל מקנאה ביכולתה של לאה ללדת ילדים ליעקב.

(2) על הנבחן לציין שניים מהמשפטים הבאים:

- "ויאמר התחת אלהים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן" (פס' 2)- ה' אחראי לפרייון והוא שסגר את רחמה של רחל ומנע ממנה ללדת.
- "דנני אלהים וגם שמע בקולי ויתן לי בן" (פס' 6)- ה' שמע את מצוקת רחל ונתן לה בן.
- "וישמע אלהים אל לאה ותהר ותלד.." (פס' 17)- אלוהים שמע את לאה ואפשר לה להרות וללדת בן נוסף.

- "זבדני אלהים אותי זבד טוב.. " (פס' 20) - לאה רואה בן הנוסף שילדה מתנה מה', ומכאן שהוא זה שאחראי שאחראי לפריון.
- ויזכר ה' את רחל.. ויפתח את רחמה" (פס' 22) - ה' הוא שפותח את רחם רחל ומאפשר לה להרות.
וכן תתקבלנה תשובות נכונות נוספות.

סעיף ב'

- מדרש שם בפס' 18-20 - לאה קוראת לבנה זבולון שכן הוא זבד, מתנה מה'. שם זה טובב סביב עולמה הפנימי, כי היא אומרת שאולי בזכות בן זה יעקב יגור עמה. השם מעיד על רצונה בקרבתו ואהבתו של יעקב.
- מדרש שם בפס' 23-24 - רחל קוראת לבנה יוסף כי באמצעות בן זה ה' אסף את בושטה. שם זה מאיר על עולמה הפנימי של רחל כמי שכמהה לילד משלה.
- אן - רחל קוראת לבנה יוסף משום שהיא מעוניינת בכך שה' יאפשר לה ללדת בן נוסף. שם זה מאיר על עולמה הפנימי של רחל כמי שכמהה לילדים נוספים.

שאלה מספר 5 – סיפורי אבות

סעיף א'

על הנבחן לציין שלוש מההוכחות הבאות :

1. אברהם יורד מהארץ למצרים למרות הבטחת ה' לתת לו את הארץ, ובלי צו ה' מפורש המתיר לו זאת.
2. אברהם משקר לגבי יחסיו עם שרה וטוען כי היא אחותו.
3. בתמורה להפקרת שרי אברהם מקבל מפרעה רכוש רב, כמעין מוהר.
4. לא ידוע אם פרעה קיים יחסים עם שרה.
5. ה' מעניש את פרעה על-לא עוול בכפו, שכן פרעה לא ידע כי שרה אשת-איש.
6. פרעה מגרש את אברהם ושרה ממצרים.
7. כאשר פרעה מוכיח את אברהם, אברהם שומר על שתיקתו.

סעיף ב'

על הנבחן לציין שלוש מההוכחות הבאות :

1. אברהם אינו יורד מהארץ, אלא נשאר בגבולותיה, בגרר.
2. אברהם אינו משקר לגבי יחסיו עם שרה, אלא לא אומר את כל האמת. בדבריו לאבימלך הוא מסביר שהיא אכן אחותו מצד אביו, ואף מצטדק בכך שאין יראת אלוהים במקום.
3. אברהם מתעשר בעקבות החזרת שרי ע"י אבימלך כמעין פיצוי על לקיחתה, רק לאחר שהתוודה.
4. נאמר מפורשות שאבימלך לא קיים יחסים עם שרה.

5. ה' התגלה לאבימלך בחלום והזהיר אותו מראש שלא לגעת בשרה.
6. אבימלך אינו מגרש את אברהם ושרה ואף מאפשר להם לשבת בכל מקום שירצו בארצו.
7. כאשר אבימלך מוכיח את אברהם, אברהם מסביר את עמדתו ומעשיו בפני אבימלך.

שאלה מספר 6 – מעמד האישה

סעיף א'

שני פרטים בחוק שחלים על האישה :

- מתן האפשרות לשבויה להתאבל על משפחתה ועל אובדן חייה הקודמים : "ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים" (פס' 13).
  - שאר מרכיבי האבל- החלפת הבגדים, גזיזת השיער, נטילת הציפורניים והבכי במשך 30 יום.
- הגבלה שמוטלת על הגבר : השובה יכול לקיים יחסים עם השבויה רק לאחר חודש של אבל "ואחר כן תבוא אליה ובעלתה" (פס' 13). אין השובה חייב לשאת את השבויה לאישה באם מעוניין בה "והייתה לך לאישה" (פס' 13).

סעיף ב'

(1) ההבדל :

- בחוק האשורי יש אפשרות להחזיק בשבויה מבלי לשאת אותה לאישה, לצורכי מין. בחוק המקראי- חייב לשאתה.
- (2) ניתן להסיק מן ההבדלים שהחוק בספר דברים היה סובלני יותר כלפי הנשים וניסה להתחשב במצבן של נשים בכלל ושבויות מלחמה בפרט.

שאלה מספר 7 – מעמד האישה

סעיף א'

1. התנגדותם של הורי שמשון לבקשתו לשאת אישה פלשתית נבעה מן העובדה שהם העדיפו שמשון ינשא לאישה ישראלית : "האין בבנות אחיך ובכל עמי אשה כי אתה הולך לקחת אשה מפלשתים הערלים..." (פס' 3).
2. ההערה בפסוק 4 מבהירה שנישואיו של שמשון לאשה פלשתית כווננו על ידי ה', מכאן שה' חיפש סיבה להכנס לסכסוך עם פלשתים, ולהביא לסיום שלטון הפלשתים על ישראל. ה"תירוץ" האלוהי לתחילת סכסוך זה היה באמצעות נישואיו של שמשון לפלשתית.

סעיף ב'

1. על פי עזרא י" 10-11 נישואים לנוכריות נחשבים מעל בה', חטא כלפי ה', שכן ה' דורש להבדל מעמי הארץ : "...אתם מעלתם ותושיבו נשים נוכריות להוסיף על אשמת ישראל" (פס' 10). אין "ועשו רצונו והבדלו מעמי הארץ ומן הנשים הנוכריות" (פס' 11) לקיים מצוות ה' זה אומר להבדל מנוכריות, שכן נישואין לנוכריות הם חטא לה'.

2. מגילת רות מייצגת תפיסה המנוגדת לזו המוצגת בספר עזרא לגבי נשים נוכריות. לפי מגילת רות, אישה נוכריה מוצגת כאישה העושה חסדים, אשת מופת, נאמנה וטובה. ראיות לתפיסה המוצגת במגילת רות (על הנבחן לציין שתי ראיות):
- "יתן ה' את האישה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתיהן בית בישראל..". (פס' 11)- רות הנוכריה מושווה לאמהות האומה, רחל ולאה מהן נוצר עם ישראל.
  - "ויהי ביתך כבית פרץ אשר ילדה תמר ליהודה..." (פס' 12) נישואיהם של רות ובוועז מושווים לבית פרץ, בנו של יהודה אחד משבטי ישראל.
  - "ויתן ה' לה הריון ותלד בן"- רות נתפסת כאישה חיובית שכן ה' מזכה אותה בהריון, נחשבת ראוייה בפני ה'.

שאלה מספר 8 – מעמד האישה

סעיף א'

- לפי רס"ג, פירוש הביטוי הוא : שכם שכב עם דינה.
לפי רמב"ן, פירוש הביטוי הוא : שכם אנס את דינה.
ההבדל העקרוני בין הפרושים : לדעת רס"ג שכם לא אנס את דינה ולדעת רמב"ן שכם אנס את דינה.

סעיף ב'

(1) שלושה ביטויים :

- "ויתעצבו האנשים ויחר להם מאד" (פס' 7) : תגובת בני יעקב מעידה שמעשהו של שכם היה לא מוסרי.
- "כי נבלה עשה בישראל... וכן לא ייעשה" (פס' 7) : הערכת המעשה כמעשה נבלה מעיד על יחס המחבר למעשהו של שכם.
- "ויענה שמע כי טמא את דינה בתו" (פס' 5)- מעשה שכם בדינה מטמא אותה ולפיכך זהו יחס שלילי כלפיו.

- (2) עניין אחד בהתנהגות של שכם המוצג באור חיובי : שכם מתאהב בדינה ומוכן לשאתה.